

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “เว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในฐานะเป็นแหล่งสารสนเทศเกี่ยวกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก” นี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ 1) ศึกษาและวิเคราะห์วิธีการนำเสนอและเนื้อหาเกี่ยวกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกที่เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และ 2) เปรียบเทียบการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศของเว็บไซต์กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งวิเคราะห์ถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ นำไปสู่การตอบ ปัญหาวิจัย คือ

1. เว็บไซต์มีบทบาทในการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกอย่างไรบ้าง ทั้งในส่วนของเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ
2. การสื่อสารข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกโดยเว็บไซต์ ทั้งของประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา มีลักษณะแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
3. การสื่อสารข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกโดยเว็บไซต์ได้สะท้อนถึงบทบาทของสื่ออินเทอร์เน็ตและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศของแต่ละประเทศอย่างไร

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังที่ได้แสดงไว้ในบทที่ 4 และการพิจารณาตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ได้ทบทวนในบทที่ 2 สามารถสรุปและวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้ โดยแบ่งประเด็นการอภิปรายผลไว้ดังนี้

- 1) บทบาทของเว็บไซต์ต่อการสื่อสารเรื่องการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก
- 2) เสรีภาพและความสมดุลทางการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 3) ศักยภาพทางเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของประเทศกำลังพัฒนา

1) บทบาทของเว็บไซต์ต่อการสื่อสารเรื่องการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก

1.1 บทบาทในการเป็นแหล่งข้อมูล สารสนเทศ และความรู้ (inform)

งานวิจัยของ คริส เอ็ม วิลสัน (Wilson, 1995) ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกเป็นประเด็นที่ยากต่อการรายงานให้เป็นข่าวในสื่อมวลชน เนื่องจากความเป็นนามธรรมของปัญหา และความสลับซับซ้อนและความเกี่ยวกับปัญหาอื่น ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกที่ปรากฏในสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ หรือ โทรทัศน์ ยังคงเป็นไปอย่างไม่ครบถ้วนและเน้นการนำเสนอแต่ในส่วนของความหายนะและความเสียหายที่เกินจริงของปรากฏการณ์นี้ ขณะที่ละเลยความสำคัญในการให้ความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางการป้องกันหรือรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น

หากจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกผ่านเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้น ได้ก่อให้เกิดช่องทางใหม่อันเป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจต่อเรื่องดังกล่าว

โดยบทบาทที่สำคัญของเว็บไซต์เกี่ยวกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกนี้ หมายถึง การเป็นแหล่งข้อมูล ความรู้ และข้อเท็จจริง ในประเด็นต่าง ๆ 4 ประเด็น คือ

1. ความรู้และข้อมูลเบื้องต้นทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก
2. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
3. มาตรการและการกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหา
4. รายละเอียดเกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกและข้อตกลงระหว่างประเทศอื่น ๆ

เนื่องจากเนื้อหาในการบรรจุข้อมูลมีอยู่จำนวนมาก จึงทำให้เว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถบรรจุข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกเพื่อนำเสนอต่อผู้รับสารได้ในปริมาณมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมา

ขณะเดียวกัน อายุของข้อมูลและสารสนเทศในเว็บไซต์นั้นยาวนานและกินช่วงระยะเวลาเพียงพอที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถทบทวนเรื่องราวที่น่าเสนอได้อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ด้วยลักษณะพิเศษของเทคโนโลยีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เปิดช่องทางการเชื่อมโยงประเด็นข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ใช้สามารถค้นคว้าเพื่อทำความเข้าใจกับประเด็นที่ตนเองสนใจได้เพิ่มมากขึ้น

คุณลักษณะพิเศษเหล่านี้ทำให้การนำเสนอประเด็นข้อมูลและสารสนเทศในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกของเว็บไซต์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนี้ ถูกสื่อสารอย่างครอบคลุม และมีขอบเขตของข้อมูลที่กว้างขวาง ซึ่งสารสนเทศลักษณะเช่นนี้ ผู้สนใจอาจไม่สามารถหาได้จากสื่อมวลชนอื่น ๆ เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านรูปแบบการนำเสนอและพื้นที่ในการรายงานเรื่องราวเหล่านี้มีจำกัด

นอกจากนี้ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารใหม่ที่ถูกนำเสนอขึ้นมาเพื่อรับยุคสารสนเทศซึ่งเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร และความรู้ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคสารสนเทศ โดยนักคิดหลายคนได้กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของความรู้ เช่น Alvin Toffler ได้กล่าวถึงความรู้ว่า ผู้ที่เป็นเจ้าของความรู้คือ ผู้ชนะ เป็นต้น

นอกจากนี้ Hamelink (1983) ยังกล่าวว่า ในยุคสารสนเทศนี้สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้รู้ โดยความรู้จะเป็นพาหะไปสู่ความมั่นคงและนำไปสู่การสื่อสารที่ประสบผลด้วย และในขณะเดียวกันความรู้ยังเป็นเป้าหมาย ทุกคนจะมุ่งขวนขวายหาความรู้เหมือนเมื่อครั้งยุคอุตสาหกรรมที่มนุษย์พยายามไขว่คว้าหาทรัพยากรหรือวัตถุดิบเพื่อมาส่งเสริมความมั่นคงของตน

1.2 บทบาทในการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น (opinion)

เท่าที่ปรากฏในการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ซึ่งเป็นกรณีศึกษา การแสดงความคิดเห็น ได้แก่ การแสดงจุดยืนหรือท่าทีต่อการแก้ไขปัญหาระหว่างการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก ซึ่งแทรกอยู่ในการนำเสนอนโยบายหรือมาตรการของประเทศตนเอง โดยประเทศพัฒนาแล้วได้แสดงจุดยืนต่อเรื่องนี้ว่า ควรให้ทุกประเทศในโลกมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนามีท่าทีว่าต้องการให้ประเทศพัฒนาแล้วนำร่องแก้ปัญหาไปก่อน เพราะมีความพร้อมทางเศรษฐกิจมากกว่า

ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกที่เกิดขึ้นก็มีต้นตอมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศพัฒนาแล้ว ดังนั้น ประเทศที่พัฒนาแล้วควรจะต้องรับผิดชอบการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจก เพราะก่อนที่ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกกำลังจะเป็นปัญหา ประเทศที่พัฒนาอุตสาหกรรมมาเป็นลำดับแรก ๆ คือ ประเทศในยุโรป ตามด้วย อเมริกาเหนือ และญี่ปุ่น ต่างก็ได้ปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศมาเป็นเวลายาวนาน (สิตานนท์ เจริญภาพิพัฒน์ (แปล), มปป.)

ขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและทวีปยุโรปแสดงท่าทีว่า ขณะนี้ประเทศกำลังพัฒนามีอัตราการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก และมีแนวโน้มจะปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากกว่าสหรัฐอเมริกาและยุโรปใน 20 ปีข้างหน้า ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศกำลังพัฒนาจะยอมรับเงื่อนไขในเรื่องการจำกัดก๊าซเรือนกระจกด้วย (จริยา บุญญวัฒน์, 2541: 35)

จุดยืนและท่าทีดังกล่าวของทั้งสองกลุ่มประเทศ แสดงให้เห็นว่าแม้ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก เป็นประเด็นสิ่งแวดล้อมระดับโลกที่ทุกประเทศต่างตระหนักว่าเป็นปัญหาสำคัญยิ่งแห่งศตวรรษที่จะส่งผลกระทบต่อมนุษย์อย่างกว้างขวาง หากในสถานการณ์ของความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อรับมือกับปัญหานี้ ยังเต็มไปด้วยความขัดแย้ง

นอกจากนี้ การแสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ยังปรากฏผ่านการคัดเลือกประเด็นข้อมูลขององค์กรผู้จัดทำ ที่มีเนื้อหาเพื่อสะท้อนทัศนคติของตนเอง และบรรจุข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงจุดยืนและมาตรการของประเทศตนเองในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว

เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่มีท่าทีความขัดแย้งอย่างชัดเจน ในเวทีการประชุมนานาชาติในการไม่เห็นพ้องกับกรอบข้อตกลงของอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก รวมทั้งการดำเนินมาตรการตามข้อตกลงอื่น ๆ ที่ตามมาจากรอบความคิดในอนุสัญญาฯ จะเห็นได้ว่าในเว็บไซต์ของสหรัฐอเมริกาไม่ค่อยให้ความสำคัญกับประเด็นข้อมูลส่วนที่เป็นรายละเอียดและการดำเนินการตามพันธกรณีในอนุสัญญาฯ เท่าใดนัก หากได้ให้ความสำคัญกับการนำเสนอมาตรการและท่าทีการจัดการของรัฐบาลของตนต่อปัญหานี้มากกว่า

ขณะที่เว็บไซต์ของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นผู้ได้ประโยชน์จากร่างข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่ไม่ได้กำหนดมาตรการเร่งด่วนในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นต้นตอของปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก กลับให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับอนุสัญญาฯ และข้อตกลงต่าง ๆ มากกว่าข้อมูลในส่วนอื่น รวมทั้งการใช้เวทีนี้ในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างและนำเสนอจุดยืนของตนเองต่อการดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อรับมือปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกด้วย

เว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้ จึงเป็นหนทางหนึ่งของช่องทางการสื่อสารใหม่ที่ช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ได้สื่อสารถึงกันได้อีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากเวทีการประชุมระหว่างประเทศ ขณะเดียวกัน ในส่วนของประเทศกำลังพัฒนา ช่องทางการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตก็เป็นเครื่องมือช่วยเพิ่มศักยภาพในการแสดงจุดยืน และนำเสนอข่าวสาร ความคิดเห็นของตนไปสู่สังคมโลกได้อีกทางหนึ่ง

1.3 บทบาทในการสร้างปฏิสัมพันธ์การสื่อสาร (interactivity)

ดังได้กล่าวแล้วว่า เว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สื่อสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกนี้ เป็นสื่อปฏิสัมพันธ์ (Interactive Media) ที่ให้อิสระแก่ผู้รับสารในการควบคุมและเลือกสรรข้อมูลข่าวสารหรือองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ปรากฏในสื่อได้อย่างเป็นอิสระ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่ช่วยเสริมศักยภาพความเป็นสื่อของอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ เว็บไซต์ยังให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ (interactivity) ที่เกิดขึ้นในกระบวนการสื่อสาร นั่นคือความสามารถในการมีปฏิริยาสองต่อสองซึ่งกันและกันระหว่างผู้รับและผู้ส่งสารด้วย

ดังนั้น การเปิดโอกาสช่องทางการสื่อสารด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหา หรือรูปแบบของเว็บไซต์ได้ ซึ่งประเด็นนี้ในเว็บไซต์ของทั้งสองกลุ่มประเทศไม่มีความแตกต่างกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ประเทศกำลังพัฒนาใช้รูปแบบเว็บไซต์ซึ่งคิดค้นโดยประเทศพัฒนาแล้ว

บทบาทของ Interactivity นี้เป็นลักษณะเด่นของการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นระบบการสื่อสารในยุคใหม่ที่แตกต่างไปจากการสื่อสารมวลชนที่ส่วนใหญ่ยังเป็น การสื่อสารทางเดียว ซึ่ง Alvin Toffler กล่าวว่า การสื่อสารแบบสองทางหรือทวิทิศทาง (Two-way communication) นี้ จะเป็นรูปแบบหลักที่ทำให้การสื่อสารในศตวรรษที่ 21 แตกต่างจากการสื่อสารมวลชนในศตวรรษที่ 20 นี้

การสื่อสารในยุคสังคมสารสนเทศลักษณะนี้จะมีลักษณะเฉพาะกลุ่มและเป็นข่าวสารที่แยกย่อยมากขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการสนองตอบซึ่งกันและกันระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร เพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความพึงพอใจในการสื่อสารให้เกิดแก่ผู้รับสารด้วย

การสื่อสารในยุคสังคมข่าวสารที่ต้องการให้เกิดการสื่อสารเฉพาะกลุ่ม และเป็นข่าวสารที่แยกย่อยมากขึ้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการสนองตอบซึ่งกันและกันระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร เพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความพึงพอใจในการสื่อสารให้เกิดแก่ผู้รับสารด้วย

2) เสรีภาพและความสมดุลทางการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นการสื่อสารด้วยคอมพิวเตอร์ (Computer-Mediated Communication - CMC) รูปแบบหนึ่งที่ใช้เทคโนโลยีในการเชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสารได้อย่างเป็นระบบครอบคลุมทั่วโลก (Globally Distributed System) โดยเทคโนโลยีเหล่านี้ทำให้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่สามารถครอบคลุมอาณาเขตการสื่อสารกว้างขวางทั้งโลก (December, 1996)

นอกจากนี้ การสื่อสารด้วยคอมพิวเตอร์นั้น ยังเอื้ออำนวยให้เกิดการเก็บบันทึก เรียกใช้ใหม่ หรือปรับปรุงข้อมูลข่าวสารได้ด้วย รวมทั้งการทำหน้าที่ในการอธิบายและตีความเหตุการณ์ (Interpretation) ได้มากขึ้นเนื่องจากการแลกเปลี่ยนข่าว หรือ ปฏิสัมพันธ์ของผู้มีส่วนร่วมในข่าวสารทุกฝ่าย (Straubhaur and LaRose, 1996)

ตัวอย่างของการสื่อสารบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกนี้ ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลกที่ทุกประเทศต่างต้องมีส่วนร่วมในการรับผลกระทบจากปัญหาเช่นเดียวกัน เครือข่ายอินเทอร์เน็ตกลายเป็นช่องทางการสื่อสารสำคัญของประเทศ และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในการสื่อสารความรู้ สารสนเทศ และความคิดเห็นต่อเรื่องดังกล่าวสู่สังคมโลก เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงอิสระและเสรีภาพในการสื่อสารของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ไม่จำกัดว่าใครจะต้องเป็นผู้ส่งสารหรือผู้รับสาร

จากวัตถุประสงค์การศึกษาที่มุ่งศึกษาเปรียบเทียบเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา เพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงการใช้ช่องทางการสื่อสารเสรีผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของกลุ่มประเทศเหล่านี้ ว่าในขณะที่ระบบของเทคโนโลยีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เปิดช่องให้ทุก ๆ ประเทศ ทุก ๆ องค์กรสามารถจะใช้ช่องทางนี้ได้อย่างเต็มที่นั้น ได้ก่อให้เกิดการแพร่กระจายของข้อมูลสารสนเทศด้วยการสื่อสารเครือข่ายนี้ได้อย่างไรบ้าง

ขณะเดียวกัน แม้ว่าการสื่อสารด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้เข้ามาเป็นช่องทางการสื่อสารที่สนับสนุนให้เกิดอิสระและเสรีภาพในการสื่อสารมากขึ้น หากด้วยบริบททางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของทั้งสองกลุ่มประเทศที่แตกต่างกันอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เสรีภาพแห่งการสื่อสารด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่อาจดำเนินไปได้อย่างเต็มที่

ลักษณะความแตกต่างของปัจจัยต่าง ๆ เช่นนี้ ได้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางข่าวสารระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากในการเคลื่อนย้ายสังคมจากพัฒนาแบบอุตสาหกรรมไปสู่การพัฒนาแบบสารสนเทศนั้น ประเทศกำลังพัฒนาจะถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ในขณะที่กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วซึ่งเป็นผู้นำ (Elites) นั้นจะสร้างเครือข่ายของการประสานเข้ากับกระแสสารสนเทศสากล (Castells, 1997)

นอกจากนี้ การแบ่งแยกทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการเกาะตัวกันของกลุ่มประเทศในระบบเน็ตเวิร์ก (Network) ประเทศตะวันตกจะรวมกลุ่มกันเป็น “พวกตะวันตกกับพวกที่เหลือ” (The West and the Rest) (Huntington, 1996)

จากการวิจัยในครั้งนี้นพบว่า รูปแบบของเว็บไซต์และข้อมูลที่ปรากฏผ่านเว็บไซต์ของทั้งสองกลุ่มประเทศ ที่มีความแตกต่างกันทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ และแหล่งที่มา แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของประเทศกำลังพัฒนาต่อการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการสื่อสารไปสู่สังคมโลก

โดยรูปแบบของเว็บไซต์เมื่อเปรียบเทียบระหว่างสองกลุ่มประเทศ จะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของกลุ่มประเทศ ซึ่งเป็นข้อจำกัดของประเทศกำลังพัฒนาในด้านของบริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ซอฟต์แวร์ และเทคนิค

ดังที่บทความทางวิชาการเรื่อง “New Communication Technologies in Developing Countries” ระบุไว้ว่า “...ข้อจำกัดเหล่านี้เป็นอุปสรรคและภาระอันหนักอึ้งของประเทศกำลังพัฒนาในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ให้มีประสิทธิภาพและเต็มตามศักยภาพที่ตัวเทคโนโลยีที่มีอยู่ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นปัญหาต่อระบบการสื่อสารภายในเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการสื่อสารระดับโลกด้วย...” (Hanson and Narula (eds.), 1990)

นอกจากนี้ การพึ่งพาด้านข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกจากแหล่งอ้างอิงภายนอกประเทศของเว็บไซต์จากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งให้เห็นถึงข้อจำกัดที่ไม่เพียงเป็นประเด็นของเทคโนโลยีสารสนเทศ หากเป็นเรื่องของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวของกลุ่มประเทศนี้ ซึ่งทำให้ต้องเกิดการพึ่งพาข่าวสารจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาและเจริญก้าวหน้ามากกว่า

ผลการวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำของข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา โดยใช้ประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกเป็นกรณีตัวอย่าง ซึ่งอาจจะอธิบายได้อีกว่า นอกจากประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิ

อากาศโลกนี้แล้ว ข้อมูลในระดับโลกอื่น ๆ ก็น่าจะมีความเหลื่อมล้ำในลักษณะที่ไม่แตกต่างกันนัก ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาวิจัยต่อไป

3) เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตในประเทศกำลังพัฒนา

จากการวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของเว็บไซต์ทั้งสองกลุ่มประเทศ จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันมาก ทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหา ซึ่งประเทศกำลังพัฒนาต้องพึ่งพาประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเห็นได้ชัด

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสมคิด เลิศไพริยประเสริฐ (กาญจนา แก้วเทพ, 2540) เรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมและทัศนคติของคนไทยที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย” ที่ระบุว่า พัฒนาการอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยนั้นยังคงต้องใช้ปัจจัยอีกหลาย ๆ ด้านในการเกื้อหนุน เช่น งบประมาณ โครงสร้างพื้นฐาน และความเข้าใจในการใช้งานอินเทอร์เน็ต ซึ่งล้วนเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาการสื่อสารในระบบอินเทอร์เน็ตของประเทศไทย

ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับประเทศไทยดังกล่าวน่าจะเป็นตัวแทนของสถานการณ์ในด้านนี้ของประเทศในกลุ่มเดียวกันได้ในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยเรื่อง “E-Papers in Asia : News Flows and the Computer-Mediated Press” ของ ชาร์ลส์ เอลเลียต (Elliott, 1998) ที่ระบุว่า หนังสือพิมพ์เอเชีย บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้สอดแทรกเนื้อหาและมุมมองของเอเชียเข้าไปโดยผ่านกระบวนการคัดเลือกข่าวสาร รวมทั้งได้ใช้ช่องทางการสื่อสารด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการเผยแพร่ข่าวที่เกิดขึ้นในเอเชียในแง่มุมมองและทัศนคติในแง่บวกและเป็นประโยชน์ต่อภูมิภาคของตนเอง ซึ่งโดยภาพรวมแล้วชี้ให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ของเอเชียบนอินเทอร์เน็ตสามารถใช้ช่องทางการสื่อสารใหม่นี้ ในการสะท้อนเสียงของท้องถิ่นไปสู่โลกได้

ในทำนองเดียวกัน การสื่อสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกของเว็บไซต์ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่แม้ว่าจะต้องมีการพึ่งพาทั้งทางด้านข้อมูล สารสนเทศ และเทคโนโลยีจากประเทศพัฒนาแล้ว หากการสอดแทรกการนำเสนอจุดยืนและท่าทีของตนเองต่อ

การจัดการปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกในระดับโลก น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้

บทสรุป

1. การวิจัยเพื่อวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของเว็บไซต์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกนี้ครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่า เนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันในด้านบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และระดับการพัฒนาเทคโนโลยี ทำให้ยังคงมีความเหลื่อมล้ำทางข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดช่องว่างทางความรู้ (Knowledge Gap) ระหว่างสองกลุ่มประเทศ

ขณะที่พัฒนาการของสังคมข่าวสาร โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยหลักของการขับเคลื่อนของสังคมนี้นั้น พบว่าเทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านี้ไม่ได้มีพลังในการปล่อยปปล่อยให้เกิดเสรีทางข้อมูลสารสนเทศอย่างแท้จริง หากเทคโนโลยีเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้เพื่อควบคุมข้อมูลสารสนเทศโดยผู้ที่มีความก้าวหน้าและศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีมากกว่า เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้ช่องว่างทางความรู้ถูกขยายให้กว้างมากขึ้น

2. ขณะเดียวกัน ความไม่เท่าเทียมที่อาจจะก่อให้เกิดช่องว่างทางความรู้ดังกล่าว อาจจะเป็นสาเหตุหลักให้เกิด การพึ่งพาด้านข้อมูลสารสนเทศ (Dependence of Information) รวมทั้งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศที่ด้อยกว่า ซึ่งอาจนำไปสู่ลักษณะของจักรวรรดินิยมทางข่าวสาร (Information Imperialism) ที่กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วและผู้ที่มีศักยภาพมากกว่าเป็นผู้ควบคุมการแพร่กระจายของข้อมูลสารสนเทศแต่เพียงผู้เดียว

ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเว็บไซต์ที่สื่อสารในประเด็นอื่น ๆ ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาาร่วมกันของโลก ในยุคสังคมสมัยใหม่ เช่น แนวคิดประชาธิปไตย แนวคิดสิทธิมนุษยชน หรือ อื่น ๆ ว่ามีลักษณะของความเหลื่อมล้ำเช่นเดียวกันกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกหรือไม่
2. ศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของความคิดเห็น ทศนคติ และการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับสาร ที่มีต่อการสื่อสารด้วยระบบอินเทอร์เน็ตในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง
3. ขยายขอบเขตการวิจัยในเชิงเปรียบเทียบระหว่างเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกับสื่อดั้งเดิมอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อหนังสือพิมพ์ และระบบข่าวสารจากสำนักข่าวระหว่างประเทศ โดยเปรียบเทียบทั้งในเชิงเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ ขอบเขตและศักยภาพในการสื่อสารในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน หรือแนวคิดประชาธิปไตย เป็นต้น
4. ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะเนื้อหา และรูปแบบการนำเสนอ ระหว่างเว็บไซต์ที่รัฐเป็นเจ้าของ กับเว็บไซต์ที่มีองค์กรเอกชนเป็นเจ้าของ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น เพื่อศึกษาถึงบทบาท และแนวคิดการพัฒนาที่แตกต่างกันของทั้งสองกลุ่ม